

Opis źródła:

Testament Agnieszki Skwarczynej mieszczki knyszyńskiej z 6 listopada 1705 r. Agnieszka w swym testamencie zapisała ruchomości i nieruchomości na rzecz członków swojej rodziny. W dokumencie wspomniała również o kwestii odebrania i spłacenia długu. Wskazała także miejsce, w których chce zostać pochowana.

Miejsce wydania:

Testamenty mieszczan knyszyńskich z lat 1692-1711 z ksiąg miejskich, wyd. Ł. Gołaszewski, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 2015, nr 1, s. 108-109

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Księgi miejskie Knyszyn, sygn. 1, k. 200-200v

Tekst źródła:

Feria sexta post festum Omnium Sanctorum proxima anno Domini 1705 [piątek, 6 XI 1705]

Uczciwa Agnieszka pierwszego małżeństwa Sawikowa, a wtórego małżeństwa Zdebska, trzeciego Skwarczyna, będąc od Pana Boga chorobą złożoną, widząc się być niepewną w życiu swym, zażyła w dom swój urzędu radzi[e]ckiego knyszyńskiego, sławetnych pana Jakuba Chymańskiego burmistr[za], Mateusza Magnuszewskiego, Tomasza Sokołowskiego rajców i pana Wła[dy]sława Łukaszowicza pisarza przysięgłego, tudzież i Eustachiego Łaz[ar]czyka ławnika wójtowskiego knyszyńskiego. Przed którymi takowy testamen[t] i rozporządzenie w dobrach swoich własnych ruchomych i nieruchomych u[czy]niła, lubo będąc chorą na ciele, ale zdrową na umyśle swym.

Naprzód m[ał]żonkowi swemu trzeciego małżeństwa Józefowi Skwarce legow[ała] i zapisała plac leżący w ulicy Skolnej, w miedzach z jedne stronę Barto[sza] Sobola, a z drugą stronę Piotra Goleckiego. Temuż i pół placu leżące [w] ulicy Grodzieńskiej, w miedzach z jedne stronę Franciszka Matusczyka, a z drugą stronę córki swej Oapij. Temuż klacz siwą. To mu ma należeć w[ie]cznie i nie mają go o to dziatki jej turbować i od niego odbierać.

Synowi W[a]wrzyncowi Sawickiemu młodszemu z pierwszym małżonkiem Maciejem Sa[wi]ckiem spłodzonym, legowała i zapisała dom z placem ze wszytkimi budynkami na tym placu zabudowanymi w ulicy Grodzieńskiej, w miedz[ach] z jedne stronę Wasila Sawickiego, a z drugą stronę Józefa Sadowskiego [i] sprzęt wszelki domowy i gospodarski, i ćwierć pola

we trzech poletka[ch] w Starym Polu leżącą, w miedzach z jedne stronę Jana Szastały, a z drugą stronę Daniela Markowskiego i ogród dziadowizny leżący w ulicy Małej w miedzach z jedne stronę Wasila Sawickiego, a z drugą stronę Jędrzeja. Temuż synowi placów dwa leżące w ulicy Nadarzynskiej w mi[e]dzach z jedne stronę Chońskiego potomków, a z drugą stronę Lewonio[wej] Gizanskiej wdowy, temuż klacze białą i wołów parę, i owieczki, św[inie] i inne żywinę drobną.

Drugiemu synowi starszemu Maciejowi Sa[wi]ckiemu legowała i zapisała placów półtora leżące w ulicy Mał[ej] za panem Piotrowiczem w miedzach z jedne stronę Andrzeja Skałowsk[iego], a z drugą stronę Macieja Tomaszewskiego i morg za Grodzieńską u[licą] leżący o miedze Jana Recki.

Córce Oapij legowała i zapisała pól[ł] placa w ulicy Grodzieńskiej leżące w miedzach Jana Prokopika ze ws[i] Wólki, a z drugą stronę Józefa Skwarki ojczyma jej, i ćwierć pol[a] w jednym poletku w Starem Polu leżącą w miedzach z jedne stronę K[a]sprowej Matuszykowej, a z drugą stronę Morokiewiczowych potomków, morga szósta część Tatarszczyzny leżące w ulicy Małej o miedzę Macie[ja] Łupona. Tejże plac w ulicy Rozwadowskiej leżący, w miedzach z jed[ne] stronę Piotra Krzosowskiego, a z drugą stronę Jana Recki, który to plac n[ie]boszyk mąż jej wtórego małżeństwa Szymon Zdebski dał, darował i wiecznie zapisał. Tejże córce żrzebicę i jałoszkę, owiec troje, świń dwoje.

Przyznała i to, że jej długu winna była pani Gorecka tynfów *numero* 30. Tedy oddała na szelążne monetę złotych dziesięć, a winna jes[z]cze zostaje tynfów dwadzieścia i szelągami złotych dwa, które synowi swemu Wawrzyńcowi zlecą, które pieniądze ma sobie od paniej Goreckiej odebrać. Przyznała też i to, że długu winna była Janowi Prokopikowi ze wsi Wólki złotych dziesięć a najmu z placa za lat trzy złotych sześć. Tedy oddała tego długu pomienionemu Prokopikowi złotych os[ie]m, a złotych os[ie]m winna mu zostaje, które złotych 8 ma pomieniony syn Wawrzyniec oddać.

Cokolwiek tedy tym testamentem legowała i zapisała komu, ma mu wiecznemi czasy należeć i nie ma tej jej ostatniej woli żaden z krewnych bliskich i dalekich łamać i trudności turbacyji czynić i do żadnego prawa i sądu pociągać, zawiązując Sądem Boskim, jeżeliby kto miał temu przeczyć, obowiązując i dziatki wyż[ej] mianowane tym, aby z sobą w zgodzie i miłości żyli i tej jej ostatniej woli nie przeczyli i tak trzymali, jako któremu zapisała. Przy tym poleciła dusze swoje miłosierdziu Boskiemu w ręce, a ciało ku pogrzebowi ziemi poświęconej przy cerkwi knyszyńskiej.

Który tedy testament i ostatnia jej wola jest od urzędu radzieckiego knyszyńskiego we wszytkich punktach, kondycjach utwierdzoną i umocnioną, i do ksiąg zapisaną.

Słowniczek pojęć:

Knyszyn – małe miasto położone na Podlasiu.

Miedza – wąski pas na granicy dwóch nieruchomości.

Morga – jednostka powierzchni ziemi wynosząca ok. 0,56 ha.

Tynf – rodzaj monety.

Szeląg – rodzaj monety.

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Ilu mężów miała w swoim życiu Agnieszka?
2. Co Agnieszka zapisała w testamencie członkom swojej rodziny?
3. Kto miał spłacić długi Agnieszki?
4. Jakiego wyznania była Agnieszka?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania do poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Patrząc na zapisy testamentowe należy uznać, że Agnieszka była osobą należącą do elity małego miasta czy osobą raczej skromnie sytuowaną? Odpowiedź uzasadnij.
2. Przedstawiciele jakich urzędów miejskich zostali wymienieni w dokumencie?
3. Jaka kara czekała osobę, która złamie postanowienia testamentu?

Literatura pomocnicza:

Gołaszewski Ł., *Spory o dziesięciny. Świeccy i duchowni w Knyszynie na przełomie XVI i XVII w.*, Warszawa 2016

Piszczałowska M., *Archiwa miejskie XVI-XVIII w. – przykład Knyszyna*, [w:] *Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej*, t. II, red. W. Walczak, K. Łopatecki, Białystok 2010, s. 331-339 (https://repcyfr.pl/Content/2397/PDF/26_piszczałowska.pdf)

Najważniejsze cezury:

Dnia 6 XI 1705 r. spisano testament.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Michał Sierba